Belgesel ve Dinleme/İzleme Türleri

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Belgesel:** İnsanı ilgilendiren her türlü konuyu gerçeğe uygun biçimde aktaran, kurmaca unsurlara çoğunlukla yer vermeyen, tarafsız olması beklenen film türüdür. En önemli özelliği gerçek olay, olgu ve durumlara dayanmasıdır.
- **Çok modlu metin:** Belgesel; görüntü, konuşma, anlatıcı sesi, müzik, yazı ve fotoğraf gibi birden çok anlatım aracını bir arada kullanır. Bilgi verme amacı taşıdığı için öğretici metinlerle ilişkilidir.
- **Dinleme türleri (1):** Katılımlı dinlemede dinleyici sorularını konuşmacıya iletir; katılımsız dinlemede "kim, ne, nerede, ne zaman, nasıl" sorularına zihninde cevap arar; not alarak dinlemede önemli noktalar yazılır.
- **Dinleme türleri (2):** Yaratıcı dinleme yeni fikirler üretmeyi, empati kurarak dinleme konuşanı anlamayı, seçici dinleme ilgi ve ihtiyaca göre özü yakalamayı, eleştirel dinleme ise konuyu olumlu ve olumsuz yönleriyle tarafsızca değerlendirmeyi amaçlar.
- **Belgesel üzerine konuşma:** Konuşma önceden planlanır; ana fikir, destekleyici ayrıntılar ve düşünceyi geliştirme yolları belirlenir. Beden dili, ses tonu, zaman yönetimi ve nezaket kurallarına dikkat edilir.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Belgeselin en önemli özelliği gerçek olay, olgu ve durumlara dayanmasıdır.
( ) Belgeselde olaylar tamamen hayal ürünü kişilerle kurgulanır.
( ) Belgeselden tarafsız bir bakış açısı taşıması beklenir.
( ) Belgesel yalnızca yazılı bir metindir.

2 Dinleme türlerini açıklamalarıyla eşleştiriniz.

1. not alarak dinleme 2. empati kurarak dinleme 3. eleştirel dinleme 4. seçici dinleme

a) Konuşmacının neler hissettiğini onun yerine koyarak anlamaya çalışmak
b) Konuyu olumlu ve olumsuz yönleriyle tarafsızca değerlendirmek
c) İlgi ve ihtiyaca göre konuşmanın özünü yakalamak
d) Önemli noktaları, alt başlıkları ve örnekleri yazıya geçirmek

3 Aşağıdakilerden hangisi belgeselde kullanılan **anlatım araçlarından biri değildir**?

A) Görüntü B) Anlatıcı sesi C) Müzik D) Söyleşi E) Ölçü ve uyak

4 "'Son Değirmen' adlı belgesel, Karadeniz'in bir yayla köyünde hâlâ çalışan son su değirmenini ve onu işleten yetmiş yaşındaki ustayı konu alıyor. Kamera, ustanın bir gününü sabahın ilk ışığından gece yarısına kadar izliyor. Belgeselde köylülerle yapılan söyleşiler, değirmenin eski fotoğrafları ve dere sesinin eşlik ettiği sade bir müzik kullanılmış. Yönetmen, ustanın sözlerine hiçbir yorum eklemeden izleyiciye bırakıyor."
Bu tanıtıma göre belgeselin konusu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Karadeniz'deki bütün değirmenlerin tarihi
B) Bir yayla köyünde hâlâ çalışan son su değirmeni ve onu işleten usta
C) Köylülerin yaylaya göç etmesi
D) Bir müzisyenin hayatı
E) Derelerin kirlenmesinin nedenleri

5 Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun sözcükleri yazınız.
katılımlı – yaratıcı – katılımsız – çok modlu
a) Görüntü, ses ve yazıyı bir arada kullanan metinlere ..... metin denir.
b) Dinleyicinin sorularını konuşma sürerken konuşmacıya ilettiği dinleme türü ..... dinlemedir.
c) Dinleyicinin "kim, ne, nerede" sorularına zihninde cevap aradığı dinleme türü ..... dinlemedir.
d) Öğrenilenlerden yola çıkarak yeni fikirler üretmeyi amaçlayan dinleme türü ..... dinlemedir.

6 "Öğretmen, göç eden kuşlarla ilgili bir belgesel izletmeden önce öğrencilerden kuşların hangi yollarla yön bulduğunu, hangi zorluklarla karşılaştığını ve bu yolculuğun ne kadar sürdüğünü öğrenmelerini istedi. Öğrenciler izleme sırasında yalnızca bu sorulara odaklandı ve cevapları defterlerine yazdı."
Öğrencilerin bu izleme sürecinde uyguladığı dinleme türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Seçici dinleme
B) Empati kurarak dinleme
C) Katılımlı dinleme
D) Yaratıcı dinleme
E) Eleştirel dinleme

7 Belgesel izlerken "Bu bilgi hangi kaynağa dayanıyor? Yönetmen konuyu tek yönlü mü anlatıyor?" diye düşünen bir izleyici hangi dinleme türünü uygulamaktadır?

A) Not alarak dinleme
B) Seçici dinleme
C) Eleştirel dinleme
D) Katılımlı dinleme
E) Empati kurarak dinleme

8 "'Son Değirmen' adlı belgesel, Karadeniz'in bir yayla köyünde hâlâ çalışan son su değirmenini ve onu işleten yetmiş yaşındaki ustayı konu alıyor. Kamera, ustanın bir gününü sabahın ilk ışığından gece yarısına kadar izliyor. Belgeselde köylülerle yapılan söyleşiler, değirmenin eski fotoğrafları ve dere sesinin eşlik ettiği sade bir müzik kullanılmış. Yönetmen, ustanın sözlerine hiçbir yorum eklemeden izleyiciye bırakıyor."
Bu belgeselde "çok modlu" anlatımı gösteren unsurlar aşağıdakilerin hangisinde birlikte verilmiştir?

A) Yalnızca ustanın sözleri
B) Köyün adı ve ustanın yaşı
C) Yönetmenin yorumları
D) Söyleşiler, eski fotoğraflar ve müzik
E) Değirmenin sahibi ve yeri

9 Belgesel ile kurmaca bir film arasındaki bir farkı yazınız.

10 Bir konferansta konuşmacı sözlerini bitirmeden elini kaldırıp "Bu örneği biraz daha açabilir misiniz?" diye soran dinleyici hangi dinleme türünü uygulamaktadır?

A) Katılımlı dinleme
B) Katılımsız dinleme
C) Seçici dinleme
D) Yaratıcı dinleme
E) Eleştirel dinleme

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 "'Son Değirmen' adlı belgesel, Karadeniz'in bir yayla köyünde hâlâ çalışan son su değirmenini ve onu işleten yetmiş yaşındaki ustayı konu alıyor. Kamera, ustanın bir gününü sabahın ilk ışığından gece yarısına kadar izliyor. Belgeselde köylülerle yapılan söyleşiler, değirmenin eski fotoğrafları ve dere sesinin eşlik ettiği sade bir müzik kullanılmış. Yönetmen, ustanın sözlerine hiçbir yorum eklemeden izleyiciye bırakıyor."
Bu tanıtımdaki "Yönetmen, ustanın sözlerine hiçbir yorum eklemeden izleyiciye bırakıyor." cümlesi belgeselin hangi özelliğini öne çıkarır?

A) Kurmaca olaylara yer vermeyi
B) Müzikle duygu yaratmayı
C) Uzun süreli çekim yapmayı
D) İzleyiciyi eğlendirmeyi
E) Tarafsız bir bakış açısıyla gerçeği yansıtmayı

12 Bir belgeselle ilgili şu bilgiler veriliyor:
I. Yönetmen, çekimleri iki yıl boyunca gerçek bir balıkçı köyünde yapmıştır.
II. Köydeki bazı olaylar, izleyicinin ilgisini çekmek için oyuncularla canlandırılarak uydurulmuştur.
III. Köylülerin kendi sesleri ve anlatımları kullanılmıştır.
Bu bilgilerden hangileri belgesel türünün özellikleriyle **uyumludur**?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III D) I ve II E) I ve III

13 Aşağıdakilerden hangisi belgesel üzerine yapılacak **hazırlıklı bir konuşmanın** planlama aşamasında yapılmaz?

A) Konuşmanın ana fikrini belirlemek
B) Konuşmayı dinleyicilerin tepkisine göre konuşma sırasında rastgele sonlandırmak
C) Belgeselden örnek sahneler seçmek
D) Konuşmanın süresini planlamak
E) Kullanılacak görselleri hazırlamak

14 "Öğretmen, göç eden kuşlarla ilgili bir belgesel izletmeden önce öğrencilerden kuşların hangi yollarla yön bulduğunu, hangi zorluklarla karşılaştığını ve bu yolculuğun ne kadar sürdüğünü öğrenmelerini istedi. Öğrenciler izleme sırasında yalnızca bu sorulara odaklandı ve cevapları defterlerine yazdı."
Bu öğrencilerden biri izleme sonrasında "Kuşların yolculuğundan ilham alarak okulumuzun bahçesine kuş evleri yapabiliriz." önerisinde bulunuyor.
Bu öğrencinin tutumu hangi dinleme türüne örnektir? Gerekçesiyle yazınız.

15 Aşağıdaki cümlelerden hangisi bir belgesel hakkında **nesnel** bir değerlendirmedir?

A) Belgeselde yirmi dört farklı kuş türü tanıtılıyor.
B) Belgeselin müzikleri insanın içini ısıtıyor.
C) Bence yılın en etkileyici belgeseli bu.
D) Görüntüler büyüleyici güzellikte.
E) Anlatıcının sesi çok sıkıcı.

16 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.
( ) Empati kurarak dinlemede dinleyici kendini konuşmacının yerine koyar.
( ) Katılımsız dinlemede dinleyici zihinsel olarak hiçbir etkinlik yapmaz.
( ) Belgesel, bilgi verme amacı taşıdığı için öğretici metinlerle ilişkilidir.
( ) Belgesel üzerine konuşurken beden dili ve ses tonu önemsizdir.

17 Yaşlı bir zanaatkârın hayatını anlatan bir belgeseli izleyen bir öğrenci şöyle diyor: "Ustanın yıllarca aynı tezgâhta çalışırken neler hissettiğini, ellerinin neden titrediğini onun yerine koyarak anlamaya çalıştım."
Bu öğrencinin uyguladığı dinleme türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Seçici dinleme
B) Not alarak dinleme
C) Eleştirel dinleme
D) Empati kurarak dinleme
E) Katılımlı dinleme

18 İzlediğiniz ya da izlemek istediğiniz bir belgesel hakkında yapacağınız konuşmanın **giriş** bölümünü 2-3 cümleyle yazınız.

19 Aşağıdakilerden hangisi belgesel ile gezi yazısının **ortak** özelliğidir?

A) Görüntü ve müzikle anlatılması
B) Tamamen hayal ürünü olması
C) Gerçek yer, kişi ve durumlara dayanması
D) Yalnızca yazılı olarak sunulması
E) Ölçülü ve uyaklı olması

20 "Bir belgesel izlerken yalnızca gözümüz değil, kulağımız da çalışır. Doğanın sesleri, anlatıcının tonu ve müzik, görüntünün söyleyemediğini tamamlar. Sesi kapatılmış bir belgesel, yarısı yırtılmış bir mektup gibidir."
Bu paragrafta asıl vurgulanan düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

A) Belgeseller sessiz ortamlarda izlenmelidir.
B) Belgeselde ses unsurları, anlamın tamamlanmasında görüntü kadar önemlidir.
C) Mektuplar belgesellerden daha etkilidir.
D) Belgesellerde müzik kullanılmamalıdır.
E) Görüntü, belgeselin tek anlatım aracıdır.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 "Belgeselci bir avcı gibi değil, bir misafir gibi girmelidir çektiği dünyaya. Kamerasını ne kadar görünmez kılarsa, karşısındakiler o kadar kendileri gibi davranır. İzleyiciye ulaşan gerçeklik de ancak o zaman sahici olur."
Bu paragrafa göre belgeselin sahici olmasının ön koşulu aşağıdakilerden hangisidir?

A) Belgeselin uzun sürede çekilmesi
B) Çekimlerin profesyonel oyuncularla yapılması
C) Güçlü bir müzik kullanılması
D) Çekilen kişilerin kameradan etkilenmeden doğal davranabilmesi
E) Yönetmenin görüşlerini sık sık belirtmesi

22 "'Son Değirmen' adlı belgesel, Karadeniz'in bir yayla köyünde hâlâ çalışan son su değirmenini ve onu işleten yetmiş yaşındaki ustayı konu alıyor. Kamera, ustanın bir gününü sabahın ilk ışığından gece yarısına kadar izliyor. Belgeselde köylülerle yapılan söyleşiler, değirmenin eski fotoğrafları ve dere sesinin eşlik ettiği sade bir müzik kullanılmış. Yönetmen, ustanın sözlerine hiçbir yorum eklemeden izleyiciye bırakıyor."
Bu tanıtımdan hareketle belgesel için aşağıdakilerden hangisi **söylenemez**?

A) Ustanın bir gününe odaklanılmıştır.
B) Köylülerin tanıklıklarından yararlanılmıştır.
C) Geçmişe ait belgelere yer verilmiştir.
D) Doğal sesler anlatımda kullanılmıştır.
E) Olay örgüsü, izleyiciyi şaşırtacak kurmaca bir sonla bitirilmiştir.

23 Bir öğrencinin belgesel izleme notları:
I. "Belgeselde verilen yağış miktarlarını bir tabloya yazdım."
II. "Yönetmen yalnızca barajın faydalarını göstermiş; köyü terk etmek zorunda kalanların sesine yer vermemiş."
III. "Anlatıcının söylediği tarihleri, sonradan başka kaynaklardan kontrol ettim."
Bu notlardan hangileri **eleştirel** bir izleme tutumunu yansıtır?

A) Yalnız II B) Yalnız III C) I ve II D) I ve III E) II ve III

24 "Bir belgesel, izleyiciye yalnızca bilgi sunmakla kalmaz; unutulmaya yüz tutmuş bir mesleği, kaybolmak üzere olan bir dili ya da bir köyün son sakinlerini kayda geçirerek geleceğe bir tanıklık bırakır."
Bu cümlede belgeselin hangi işlevi vurgulanmaktadır?

A) Kültürel belleği koruma ve belgeleme
B) Eğlendirme
C) Reklam yapma
D) İzleyiciyi yönlendirme
E) Kurmaca bir dünya yaratma

25 Aşağıdaki durumların hangisinde **not alarak dinleme** yapılması en uygundur?

A) Bir arkadaşın yaşadığı üzücü bir olayı anlatması
B) Sınavda sorulacak konuları anlatan uzun bir bilimsel belgeselin izlenmesi
C) Radyoda sevilen bir şarkının dinlenmesi
D) Kısa bir hava durumu anonsunun dinlenmesi
E) Bir fıkranın dinlenip gülünmesi

26 Radyoda yayımlanan bir tarih programını dinleyen Zeynep, soru sorma imkânı olmadığı için sessizce dinliyor; ancak zihninde sürekli "Bu olay kimin döneminde, nerede ve nasıl yaşandı?" sorularının cevabını arıyor. Program bittiğinde de bu cevapları arkadaşına eksiksiz anlatabiliyor.
Zeynep'in dinleme sırasında uyguladığı dinleme türü aşağıdakilerden hangisidir?

A) Katılımlı dinleme
B) Empati kurarak dinleme
C) Katılımsız dinleme
D) Yaratıcı dinleme
E) Seçici dinleme

27 Bir belgeselin tarafsız olup olmadığını anlamak için izleyicinin sorabileceği iki soru yazınız.

28 "Bazı belgeseller, izleyiciyi etkilemek için dramatik müzik ve yavaşlatılmış görüntüler kullanır. Bu teknikler dikkat çekse de ölçü kaçırıldığında gerçekliği bir gösteriye dönüştürür. İyi bir belgeselci, izleyicisinin duygularına değil, önce aklına güvenir."
Bu paragrafın yazarı aşağıdakilerden hangisini **eleştirmektedir**?

A) Belgesellerde hiç müzik kullanılmamasını
B) İzleyicinin belgeselleri eleştirmesini
C) Etkileme amacıyla teknik öğelerin aşırı kullanılarak gerçekliğin gölgelenmesini
D) Belgesellerin kısa tutulmasını
E) Yönetmenlerin belgesel çekmekten kaçınmasını

29 Belgesel üzerine bir sunum yapan öğrenci konuşmasında "Tabii ki bu belgesel mükemmel, izlemeyen pişman olur, başka hiçbir belgesel buna yaklaşamaz." diyor.
Bu öğrencinin konuşmasında aşağıdaki ölçütlerden hangisi **eksiktir**?

A) Konuya uygun söz varlığı kullanma
B) Belgeselin adını anma
C) Kısa cümlelerle konuşma
D) Görüşleri gerekçe ve örneklerle destekleme
E) Konuşmaya bir başlık koyma

30 Bir belgesel ile bir gezi yazısı aynı şehri anlatıyor. Sizce hangisi şehri daha etkili tanıtır? Belgeselin çok modlu yapısını da göz önünde bulundurarak gerekçesiyle 2-3 cümleyle açıklayınız.

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**